

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Biologie

Studijní obor: Biologie

Tamara Dudková

Mechanismy asortativního párování u člověka
Mechanisms of assortative mating in humans

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jan Havlíček, Ph.D.

Praha, 2018

Poděkování

Velmi ráda bych poděkovala své rodině za podporu při studiu. Poděkování také patří mé sestře za shovívavost a připomínky během psaní bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat svému školiteli doc. Mgr. Janu Havlíčkovi, Ph.D. a své konzultantce Mgr. Zuzaně Štěrbové za vedení, přínosné rady a čas strávený nad konstruktivní kritikou.

Abstrakt

Předchozí studie ukazují, že při vzniku partnerských vztahů se uplatňují dva základní principy: i) homogamie a ii) heterogamie. Podle principu homogamie se partneri mají tendenci podobat a naopak princip heterogamie postuluje, že partneri se budou v daných charakteristikách vzájemně odlišovat. Dosud získala výrazně vyšší empirickou podporu teorie homogamie, nicméně stále zůstává otevřenou otázkou, jaké mechanismy ke vzájemné podobnosti mezi partnery vedou. Může se jednat např. o důsledek proximity (geografická a sociální blízkost), preferencí pro sobě-podobnost, konvergenci (vzájemné připodobňování) v průběhu soužití atd. Jak ukázaly mnohé studie, podobnost mezi partnery v různých socio-demografických, fyzických, postojových a jiných znacích přispívá partnerské spokojenosti. Cílem navrhované bakalářské práce je na základě rešerše literatury analyzovat, jaké mechanismy homogamie a heterogamie se uplatňují u různých rysů a současně zjistit, zda role těchto mechanismů závisí na typu partnerského vztahu (např. zda se jedná o nesezdané páry, dlouhodobé manžele atd.).

Klíčová slova: homogamie, proximita, výběr partnera, asortativní párování

Abstract

Two main principles of the relationship formation were previously established: i) homogamy and ii) heterogamy. According to the principle of homogamy, partners tend to be similar to each other. In contrast, heterogamy states that partners' characteristics differ. The theory of homogamy has reached significantly higher empirical support, however it is still unclear which mechanisms lead to similarities between partners. Potential mechanisms involve proximity (geography and social propinquity/proximity), preference for self-similarity, convergence (mutual assimilation) during cohabitation etc. Several previous studies showed, the similarity between partners in various social-demographic, physical, and attitudinal characteristics among others contributes to the relationship satisfaction. The main aim of the proposed bachelor thesis, is to perform a review of the relevant literature and analyse which mechanisms of homogamy and heterogamy apply to various characteristics and whether their role vary according to the type of the relationship (i.e. open relationships, marriages, etc.)

Keywords: homogamy, proximity, mate selection, assortative mating

Obsah

Úvod.....	4
1 Asortativní párování.....	4
1.1 Evoluce asortativního párování.....	4
1.2 Charakteristiky homogamie u ostatních druhů.....	6
1.3 Asortativní párování u člověka.....	7
1.3.1 Definice homogamie.....	7
1.4 Empirická podpora homogamie u člověka.....	8
1.4.1 Socio-demografické charakteristiky.....	9
1.4.2 Fyzické charakteristiky.....	9
1.4.3 Psychologické charakteristiky.....	10
2 Mechanismy vzniku homogamie.....	11
2.1 Proximita.....	11
2.1.1 Geografická proximita.....	11
2.1.2 Školní a pracovní prostředí.....	13
2.1.3 Rodinné prostředí.....	15
2.1.4 Náboženství (a organizovaná prostředí).....	17
2.2 Preference pro soběpodobnost.....	18
2.3 Homogamie jako vedlejší produkt soutěživosti.....	19
2.4 Konvergence mezi partnery.....	20
3 Závěr.....	22
4 Použitá literatura.....	24
5 Přílohy.....	30

Úvod

Tato práce je zaměřena na asortativní párování a mechanismy vzniku homogamie. Ve své práci se budu zabývat pozitivním asortativním párováním, kde existují čtyři nejčastěji popsané mechanismy, díky kterým dochází k párování na základě soběpodobnosti. Prvním mechanismem je mechanismus proximity, podle něhož se potenciální partneři nejčastěji seznamují/setkávají na základě geografické a sociální blízkosti např. škola, sousedství, práce apod. (Kalmijn a Flap, 2001). Druhým mechanismem je preference pro soběpodobnost, kdy lidé preferují a následně si vybírají partnery se stejnými nebo soběpodobnými charakteristikami. Homogamie mezi partnery může být taktéž dalším vedlejším produktem při soutěživosti ve výběru partnera. Posledním mechanismem je konvergence, kdy se partneři v průběhu života připodobňují. Cílem této práce je detekovat, jaké mechanismy vedou k homogamii a v jakých charakteristikách

1 Asortativní párování

Výběr partnera není náhodný, lidé si vybírají svůj protějšek na základě různých psychických, fyzických a sociálně-demografických charakteristik. Asortativní párování je nenáhodné párování, které může být pozitivní i negativní. Při pozitivním asortativním párování (*homogamii*) se párujeme s jedinci, kteří mají podobné charakteristiky jako my sami. Negativní asortativní párování, tedy že budeme mít partnera s odlišnými (*heterogamie*) nebo doplňujícími (*komplementarita*) vlastnostmi k těm našim.

1.1 Evoluce asortativního párování

V evoluci mohlo asortativní páření vzniknout za účelem speciace (Verzijden et al., 2005). Asortativní párování může způsobit rozdělení jedné populace do dvou, což vede k sympatrické speciaci (Jiang et al., 2013). Také se může podílet na genetické izolaci dvou populací a zabránit tak zpětnému sloučení do jedné (Jiang et al., 2013). Z evolučního hlediska musel partner, kterého si jedinec vybral, představovat určité výhody. Partnerské strategie se vyvíjí jako důsledek přenosu genů (Thiessen a Gregg, 1980, str. 111) – nízká míra dědičnosti je spojována s vysokou mírou asortativního páření a naopak. Selektivně upřednostňovaná bude taková strategie, která bude nejvíce přínosná pro budoucí generace (Bengtsson, 1978). Charakteristiky, které vedou k úspěšnému výběru dotyčného jedince nebo ke kompetici, se vyvinou díky tomu, že dávají těmto jedincům reprodukční výhodu (Buss a Schmitt, 1993). Jednotlivé znaky se evolučně jeví jako výhodné, mohly zajistit více lepších a odolnějších

potomků, proto na ně byl kladen důraz během párování. Buss a Schmitt (1993) konstatovali, že ženy musely řešit problémy spojené s reprodukčními omezeními a podle toho si vybíraly partnera. Jinými slovy hodnotily, zda má partner dostatek zdrojů na zabezpečení jí samotné a potenciálních potomků, zda je ochoten tyto zdroje investovat, a v neposlední řadě, zda může předat potomků dobrou genetickou výbavu. Stejně tak muži vyhodnocují, které ženy jsou přístupné a zda jsou plodné a jak muži mohou snížit závazky a náklady (Buss a Schmitt, 1993).

Pozitivní výběr vede k určité míře sdílených genů mezi partnery, v návaznosti na příbuznost potomků s každým z rodičů, která je padesáti procentní (Buss, 1985; Luo, 2017). Imprinting stejně jako výběr podle genotypu mohl ovlivnit speciaci. Otcovský imprinting může zajistit jak úspěšné muže, tak zároveň zvýší množství žen, které tyto muže budou preferovat jako své partnery. Ženy si vtisknou představu ideálního partnera, kterého následně budou vyhledávat ve svých partnerech. (Verzijden et al., 2005)

Pozitivní asortativní párování může vést k inbreedingu, což znamená, že se mohou párovat jedinci, kteří jsou geneticky příbuzní. V tom případě pak riskují projev inbrední deprese, tedy projev genů, které snižují životaschopnost homozygotních jedinců (Bengtsson, 1978). Předějit inbreedingu lze pomocí migrace, avšak ta může být pro jedince, který se přesouvá velmi nákladná. Také odstraněním určitých bariér mezi populacemi může dojít k outbreedingu (McClelland a Naish, 2007). Při outbreedingu se párují jedinci, kteří jsou dostatečně vzdálení příbuzní nebo zcela nepříbuzní (Thiessen a Gregg, 1980). Outbreeding může mít jak pozitivní tak negativní účinky – buď vytvoří novou genotypovou variaci či zvýší populační diferenciaci anebo povede k outbrední depresi, která může snížit fitness a ovlivnit životaschopnost jedinců v dalších generacích (McClelland a Naish, 2007). Jinými slovy pokud outbreeding bude zajištěn migrací, tak v případně vzniklé outbrední depresi může u následující generace dojít ke snížení adaptace na okolní prostředí, protože jedinec, který imigroval, byl adaptován na své původní prostředí. Chování zvířat se tedy bude řídit vztahem mezi náklady na určitý stupeň inbreedingu a náklady souvisejícími s migrací a tedy vyhnutím se možné inbrední depresi (Bengtsson, 1978).

Optimální inbreeding je řešení mezi inbreedem a outbreedem – párování jedinců dostatečně nepříbuzných, ale zároveň ne moc vzdálených – jako například u japonských křepelek (*Coturnix coturnix japonica*), které se párují s příbuznými (bratřenci) z 1. nebo 2. větve (Bateson, 1978, 1980). Jedinci, kteří v raném mládí získají pomocí vizuálního

imprintingu (Laland, 1994), co nejvíce informací o svých blízkých příbuzných, budou později schopni identifikovat své dostatečně vzdálené příbuzné, se kterými se budou moci párovat (Bateson, 1980; Thiessen a Gregg, 1980; Alcock, 1998 cit. dle Bereczkei a Gyuris, 2009). Jinými slovy, pokud se nebudou párovat v rámci své skupiny, budou schopni rozpoznat své vzdálené příbuzné. Příkladem mohou být opět japonské křepelky (*Coturnix coturnix japonica*), u kterých samci preferovali bílou formu zbarvení samic na rozdíl od hnědé ve chvíli, kdy jedinci byli v mládí vystaveni bílým samicím (Bateson, 1978).

1.2 Charakteristiky homogamie u ostatních druhů

Asortativní párování můžeme nalézt také u jiných živočišných druhů než jen u člověka. Jiang et al. (2013) ve své práci uvádějí, že by mohly existovat dvě hypotézy důsledku výskytu pozitivního asortativního páření, tedy homogamie . „První tvrdí, že míra asortativního páření se adaptivně vyvíjí v reakci na přímou nebo nepřímou selekci preferencí na páření/párování. Selekcemůže přímo řídit výběr partnera, pokud je fitness závislé na podobnosti jedinců.“ (Jiang et al., 2013, str. 126) Například u mořského plže *Chromodoris zebra* je usnadněna konjugace, pokud jsou oba jedinci stejně velcí (Jiang et al., 2013). Motýli rodu *Heliconius* se vyhýbají vzniku maladaptivních znaků u potomků díky asortativnímu výběru podle mimetických znaků (Chamberlain et al., 2009). Případně pokud se jedinci chtějí vyhnout nežádoucím znakům u potomků (Doebeli a Dieckmann, 1999; Kirkpatrick a Ravigne, 2002). Asortativní párování mezi *H. cydno galanthus* a *H. pachinus* je způsobeno partnerskou preferencí, která se segreguje spolu s genem na K lokusu během párování, díky kterému samci rozpoznají samice vlastního druhu (Chamberlain et al., 2009). Podle druhé hypotézy je asortativní párování náhodným důsledkem časových mechanických a fyziologických omezení. Jiang et al. (2013) zkoumal deset znaků (např. věk, chování, ekologický typ, velikost, vzhled atd.) u několika druhů živočichů. Došel k závěru, že pozitivní asortativní párování je u živočichů slabé, nicméně častější (v 89 %) než negativní asortativní párování (11 %) a síla a četnost výběru se liší mezi kombinacemi druhů a vlastností, taxonomickými skupinami a různými kategoriemi vlastností. Avšak pozitivní asortativní výběr může být zapříčiněn frekvenčně závislou selekcí, což je způsobeno výskytem určitého fenotypu daných jedinců na určitém stanovišti, tudíž se budou potkávat podobní jedinci, například to mohou být parazité rostlin, kteří se zde potkají se svým podobným druhem (Dre`s a Mallet, 2002; Malausa et al., 2005 cit. dle Jiang et al., 2013) Stejně tak ptáci s podobnými barvami peří se vyskytují ve stejném prostředí a tento společný výskyt může způsobit asortativní párování (Roulin, 2004 cit. dle Jiang et al., 2013). Podobně u hmyzu a korýšů, které vykazují

prostorové rozdíly ve velikosti těla, může být výběr vyvinut jako vedlejší účinek prostorové segregace jedinců s různými fenotypy, dokonce i když je párování v oblasti náhodné (Jiang et al., 2013). Z meta-analýzy vyplývá, že nejsilnější výběr u jednotlivých taxonů byl ve věku a následně ve vizuálních signálech (zbarvení, vzorování). Pokud se mořští koníci párují brzy, ještě před neukončením růstu, může se následně projevit korelace ve velikosti těl v dospělosti (Jones et al., 2003 cit. dle Jiang et al., 2013).

Ve studii (Godin et al., 2005), která byla provedena u ryb rodu *Poecilia reticulata* (Živorodka duhová), byl nalezen asortativní výběr a kopírované chování mezi samicemi při výběru samečků. Samičky v hejnu, kde byli i samci, mezi sebou kopírovaly a následně si vybíraly samce, podle určitých znaků, dle výběru, který uskutečnila jiná samička. Preference pro dané znaky může vznikat dědičností pro preferenci daných znaků za předpokladu, že v hejnu neproběhlo páření (Godin et al., 2005).

1.3 Asortativní párování u člověka

Asortativním párováním se zabývalo a stále zabývá mnoho vědců, ať už na poli psychologie, sociologie či etologie. Mohlo by se tedy zdát, že tento jev je už velmi prozkoumanou oblastí při výběru partnera, nicméně studie nedocházejí k jednoznačným závěrům. Významně vyšší empirickou podporu dosud získal princip homogamie než princip heterogamie. V mnoha studiích byla nalezena podobnost mezi partnery, nejčastěji v socio-demografických charakteristikách, následně v psychologických a v poslední řadě ve fyzických charakteristikách (Luo, 2017).

1.3.1 Definice homogamie

Jak ve své práci uvedl Cohen (2011), který vycházel ze slovníku oxfordské angličtiny, slova homogamie a heterogamie jsou řeckého původu, adjektivum *homo* znamená *stejný*, *hetero* znamená *rozdílný* a *gamos* označuje *manželství*. Odrazem používání slov *heterosexuální* a *homosexuální* se *homogamie* až do minulého století stala označením pro svazky mezi osobami stejného pohlaví a *heterogamie* pro svazky mezi jedinci opačného pohlaví.

Oxfordský anglický slovník zaznamenává první použití slova homogamie u rostlin, konkrétně u trav, které měly oboupohlavné květy. Od roku 1874 se homogamie používá k označení stavu, ve kterém „se pouze osoby patřící do stejného druhu mohou množit“, a v roce 1903 v následujícím biologickém textu je použita jako: „preferenční rozmnožování mezi jedinci podobnými v některých charakteristikách“ (Cohen, 2011). V minulém století se

homogamie užívala s odkazem na podobnost mezi manželi nebo partnery v charakteristikách, jako je vzdělání (Mare, 1991), etnikum (Kalmijn, 1993), intelektuální schopnost a další (Cohen, 2011). Cohen (2011) se také přiklání k názoru, aby se výraz endogamie užíval k vyjádření párování v rámci skupiny, jako je třeba etnikum, a asortativní párování pro vlastnosti, které nenaznačují skupinovou identitu, například věk.

1.4 Empirická podpora homogamie u člověka

Homogamie se v průběhu času či mezi různými kulturami mohla u některých charakteristik měnit. Ve věku vykazovaná homogamie se v průběhu let nijak zvlášť nezměnila, snad jen pro znovu sezdané páry je nižší (Luo, 2017). Zdá se, že lidé ve východní společnosti (Chen et al., 2009), stejně jako lidé v západní (Kalmijn, 1998; Burgess a Wallin, 1943), mají tendenci se párovat s jedinci, kteří pocházejí z podobného sociálně-kulturního prostředí. Pro západní společnosti Mascie Taylor (1987) a Roberts (1977, cit. dle Mascie Taylor, 1987) byla nalezena korelace ve věku mezi partnery u nadpoloviční většiny všech dotazovaných. Stejně tak vzdálenost mezi místy, ve které se jedinci seznámili, byla pro západní společnosti – pro USA, západní Evropu také více než 50 % (Bossard, 1932; Burr, 1973 cit. dle Mascie Taylor, 1987), stejně jako v celosvětovém průzkumu Mascie Taylor (1987).

Lidé uvažující o partnerovi/partnerce jako o potenciálním manželovi/manželce, na něj při výběru kladou větší nároky (Blackwell a Lichter, 2004; Luo, 2017). Jednotlivé charakteristiky, především ty osobnostní, mohou být mezi partnery daleko více vnímány jako podobné, ačkoliv podobnost není prokázána (Trost, 1967; Klohnen a Luo, 2003). Preference pro fyzický vzhled u potenciálních partnerů se v různých kulturách lišila méně než preference pro osobnostní rysy (Lippa, 2007). Osoby ve svazcích stejného a různého pohlaví vykazovaly značnou podobnost ve věku, vzdělání a etnicitě, avšak páry stejného pohlaví měly nejmenší podobnost a páry různého pohlaví největší (Luo, 2017).

Blackwell a Lichter (2004) se zaměřili na homogamii mezi sezdanými a nesezdanými páry. Jedinci se homogamně párovali ve vzdělání, náboženské příslušnosti a etnicitě. Například jedinci s menším dosaženým vzděláním než středoškolským se raději párovali s jedinci stejného dosaženého vzdělání. Nicméně určitá míra hypergamie (párování s jedincem vyššího dosaženého vzdělání) u žen se objevila pro obě skupiny. Homogamie v etnicitě byla nejvýraznější u Afroameričanů.

1.4.1 Socio-demografické charakteristiky

Socio-demografické charakteristiky hrají při výběru partnerů důležitou roli (Jaffe a Chacon-Puignau, 1995; Štěrbová a Valentová, 2012; Watson et al., 2004). Nejsilnější homogamii partneri vykazují ve věku (Watson et al., 2004; Bereczkei et al., 2002) a v dosaženém vzdělání (Jaffe a Chacon-Puignau, 1995; Skyt Nielsen a Svarer, 2009; Katrák et al., 2006; Schwartz a Mare, 2005; Domingue et al., 2014; Stevens et al., 1990; Stevens, 1991). Proximita vede k homogamii v socio-demografických charakteristikách, protože na místech, která dotyční jedinci navštěvují, mohou potkat svého potenciálního partnera. Je to například sousedství, pracovní prostředí apod. (Haandrikman et al., 2008; Haandrikman et al., 2011; Mascie Taylor, 1987). Sociální původ (Burgess a Wallin, 1943) či sociální status (Kalmijn, 1998; Jaffe a Chacon-Puignau, 1995; Mascie Taylor, 1987) hraje v některých společnostech také svou roli. Výběr partnera skrze rodinné sítě může vést k homogamii především v socioekonomickém statusu, vzdělání a případně v náboženské příslušnosti (Kalmijn, 1998; Kalmijn, 1991; Watson et al., 2004). I politická orientace může být jednou z charakteristik, ve které si mohou být partneri podobní (Watson et al., 2004). Nicméně náboženská příslušnost byla hodnocena muži i ženami jako nejméně důležitá vlastnost při výběru partnera.

1.4.2 Fyzické charakteristiky

Podobnost ve tvářích partnerů byla v některých studiích potvrzena (Nojo et al., 2012; Bereczkei et al., 2002), v jiných vyvrácena (Lindová et al., 2016). Preference pro určité charakteristiky byla potvrzena např. u výšky (Courtiol et al. 2010).

Hinsz (1989) se přiklání k hypotéze „opakovaného vystavování se“ či působení – tedy, že jedinci s konkrétními znaky (velký nos, ustupující brada, předkus, atd.) jsou v dospívání obklopeni geneticky příbuznými se stejnými znaky, také se neustále vidí v zrcadlech, a to všechno by mohlo způsobit, že jedinec se následně na tyto charakteristiky bude zaměřovat i u svých potenciálních partnerů. Tyto znaky se tak pro ně stanou více atraktivními, než by mohly být pro ostatní, kteří jim vystaveni nebyli. U výšky byla nalezena homogamie u preference, že muž by měl být ve vztahu ten vyšší (Courtiol et al., 2010).

Výzkumy se zaměřují například na měření rysů ve tváři, poměry mezi jednotlivými částmi obličeje, velikost ušních boltců, velikost čelistí, obvody zápěstí a lokte, celková výška postavy apod. (Cunningham et al., 1990, Grammer a Tornhill, 1994 cit. dle Little et al., 2011; Courtiol et al., 2010). Hodnocení atraktivity tváře druhých záleží nejen na pohlaví posuzovatele, ale také na vlastní atraktivitě (Penton-Voak et al. 1999b, Johnston a Barry 2001,

Little et al. 2001, 2002 cit. dle DeBruine, 2004), protože na základě hodnocení vlastní atraktivitu můžeme přizpůsobovat své preference na potenciální partnery, např. atraktivní lidé preferují atraktivní partnery. Podobnost mezi tvářemi druhých a naší vlastní může zvýšit vnímání atraktivitu ostatních a následně jejich preferenci (DeBruine, 2004). Taktéž bylo zjištěno, že soběpodobné tváře jsou hodnoceny jako důvěryhodnější (DeBruine, 2002).

1.4.3 Psychologické charakteristiky

Partnera si vybíráme nejen na základě viditelných fyzických charakteristik, ale také se řídíme osobnostními charakteristikami, které na první pohled viditelné nejsou. Páry vykazovaly signifikantně vyšší míru podobnosti, než náhodně spárovaní jedinci v osobnostních charakteristikách jako je otevřenost, extraverteze a svědomitost na rozdíl od náhodně spárovaných jedinců (Buss a Barnes, 1986; Abdel-Rahim et al., 1988). Ve výzkumu Littla, Burta a Perretta (2006) se také ukázalo, že existuje podobnost v extraverci, svědomitosti a otevřenosti. U komunikačních a kognitivních dovedností byla také prokázána podobnost (Burlison a Denton, 1992). Stejně tak mohou jedinci vykazovat podobnost u návyků, jako je kouření a konzumace alkoholu (Burgess a Wallin, 1943).

Studie Štěrbové et al. (2017) ukázala, že heterosexuální i homosexuální muži preferují soběpodobné jedince ve všech charakteristikách Big Five kromě neuroticismu. Skuteční partneři si byli podobní výrazně méně. A u homosexuálních párů byla podobnost v těchto charakteristikách ještě nižší než u heterosexuálních. Figueredo, Sefcek, a Jones (2006) došli k závěru, že jedinci mají jasnou představu o ideálním partnerovi, ale jejich skutečný partner se od této představy liší, ve všech zkoumaných charakteristikách, protože ideální a skuteční partneři se shodovali pouze v případě „*mate value*“. Ve studii (Štěrbová et al., 2017, str. 94), které se účastnili jedinci z ČR a Brazílie došli k závěru že: „Asortativní výběr je všeobecně rozšířený fenomén a nezávisí na sexuální orientaci a/nebo na konkrétní populaci.“

Zentner (2005) zkoumal, jak ideální partnerský osobnostní koncept (Ideal Mate Personality Concept) ovlivňuje výběr partnera a také zda má z dlouhodobého hlediska vliv na spokojenost ve vztahu. Pokud se jedná o osobnostní charakteristiky, došel k závěru, že jedinec, který má vysokou míru otevřenosti a nízkou míru neuroticismu, bude hledat soběpodobného partnera a naopak ten, který má vysokou míru neuroticismu a nízkou míru otevřenosti bude hledat partnera k němu komplementárního. Zentner (2005, str. 251) předpokládal, že: „Pokud bude jejich počáteční podobnostní skóre nižší oproti těm, kteří zůstali spolu, vztah se rozpadne.“ Shoda mezi jedinci tedy může předpovídat jak vnímání

kvality vztahu, tak i chování ohledně udržení či ukončení vztahu. Nicméně jeho výzkum byl proveden na malém vzorku převážně mladých lidí z univerzit, tudíž jeho závěry nemohou být zobecňovány na širokou společnost.

Při některých výzkumech jsou lidé dotazováni na různé vlastnosti, které by měl jejich ideální partner mít. Ve výčtu vlastností je hodnotí na škále od nejžádanější až po tu nejméně žádanou. Zároveň se pak v dotaznících objevují otázky na vlastnosti samotných hodnotitelů, aby mohly být dané vlastnosti porovnány. Buss a Barnes (1986) ve své studii dospěli k výsledku, že spolehlivost, přívětivost, porozumění a inteligence byly nevíce oceňovanými vlastnostmi mezi partnery.

2 Mechanismy vzniku homogamie

2.1 Proximita

Proximitou je míněna blízkost mezi partnery, která může být nejen geografická, ale také sociální – věk, dosažené vzdělání, náboženská příslušnost apod. (Kalmijn, 1998; Kalmijn a Flap, 2001; Haandrikman et al., 2008; Haandrikman et al., 2011). Lidé, kteří se pohybují ve stejném nebo alespoň podobném prostředí, se v něm mohou dalekou častěji seznámit. Zároveň je vyšší pravděpodobnost, že mohou sdílet i společenský původ rodiny, náboženství apod. Sdílením volnočasových aktivit a názorů pak mohou mít blízko v osobnostních charakteristikách a v postojích. Způsoby seznamování potenciálních partnerů se v západních společnostech od konce 19. století změnily. Při seznamování už nehraje takovou roli rodinné prostředí, jedinci si hledají partnery sami. Škola, pracovní prostředí a sousedství jsou pak nejčastější místa potkávání potenciálních partnerů, která vedou k homogamii mezi partnery (Skyt Nielsen a Svarer, 2006; Kalmijn, 1991; Stevens, 1991; Schwartz a Mare, 2012; Mare, 1991). Z těchto tří prostředí je škola považována za místo, kde se jedinci nejčastěji párují, protože je toto místo homogenní, co se týká věku a zároveň dostatečně heterogenní pokud jde o pohlaví (Kalmijn, 1998). Jak bylo ukázáno ve studii Trosta (1967), i v jeho předešlé studii, která se však týkala komplementarity (Trost, 1967a), partnerská podobnost byla stejná a vedla k homogamii ohledně věku, vzdělání, sociální třídy, úrovně urbanizace rodného města, náboženské příslušnosti, počtu předchozích zasnoubení a politických preferencí.

2.1.1 Geografická proximita

Při seznamování a hledání si potenciálního partnera záleží na místech, kde se pohybujeme. Geografická proximita, je jedním z hlavních mechanismů homogamie. Lidé nacházející se

v odlehlých, od sebe hodně vzdálených místech (např. od sebe vzdálená města) se mohou navzájem párovat obtížněji. Oproti tomu, lidé žijící ve stejných či blízkých místech se seznamují a párují častěji. Proto mnohé studie potvrzují, že větší vzdálenosti mezi potenciálními partnery jsou častou překážkou párování a vedou ke geografické proximitě partnerů určité oblasti v prostředí.

Ukázalo se, že se zvyšující se vzdáleností mezi partnery (před sňatkem/při výběru partnera) se snižuje počet uzavřených manželství. Prostorová blízkost souvisí především s homogamií ve vzdělání, protože školy, které navštěvujeme, mohou určovat oblast, ve které žijeme a kde se nejčastěji pohybujeme, zároveň také studiem stejného oboru a stupně studia se zvyšuje pravděpodobnost spontánních setkávání. Při studiu vysoké školy často dochází k přestěhování na jiné místo. Udržování vztahu na velkou vzdálenost je dosti náročné, ať už časově nebo finančně, tudíž se vztahy vyskytují spíše v lokálním měřítku (Haandrikman et al., 2011).

V jedné studii provedené v Nizozemí došli k závěru, že polovina jedinců, kteří spolu začali bydlet nebo chodit, od sebe žili v okruhu šesti kilometrů, nejběžnější udávaná vzdálenost mezi partnery před začátkem společného bydlení byla jen jeden kilometr (Haandrikman et al., 2008). Což potvrzuje, že se nejvíce párují jedinci, kteří žijí blízko sebe. U proximity také záleží na velikosti města a jak moc je doprava skrz něj náročná. Lidé z okrajových částí se tak proto budou spíše párovat s lidmi ze sousedství (Haandrikman et al., 2011). Studie ohledně vlivu urbanizace došly ke smíšeným závěrům. Například ve studii Haandrikmana et al. (2011) došli k závěru, že urbanizace nemá na vzdálenost mezi partnery vliv, tedy že vzdálenost jedinců ve městech se nikterak nepodepisuje na výběru partnera a vzniku homogamie, avšak v předchozí studii Haandrikmana et al. (2008) došli k opačným výsledkům. Ukazatele modernizace postmaterialismus (upřednostňování nemateriálních hodnot nad materiálními) a individualismus částečně vysvětlují regionální modely prostorové homogamie: čím větší postmaterialistická a individualistická oblast, tím větší jsou vzdálenosti partnerů (Haandrikman et al., 2011). Kulturní proximita, která může vznikat geografickým sdružováním náboženských skupin, kulturních aktivit, osob s dialektem a také socioekonomických atributů může vést ke geografické proximitě. preferenci prostorově homogamních partnerů. Výběr partnera ze stejného kulturně příbuzného geografického regionu je podnícen upřednostňováním (preferencí) těchto partnerů. Předpokládá se, že lidé ze stejného či podobného geografického regionu sdílející stejný jazyk, sdílejí i stejné ideje, které se týkají partnerského vztahu, rodiny, případně náboženství (Haandrikman et al., 2011).

Geografická proximita je také propojena s velikostí trhu potenciálních partnerů a zároveň s etnicitou. Členové menších etnických skupin mohou preferovat sňatky spíše v rámci své skupiny, avšak pokud bude partnerský trh malý, budou hledat partnera i jinde, tedy mimo svou skupinu, čímž může dojít ke snížení podobnostních charakteristik, které v dané skupině jsou/mohou být typické.

2.1.2 Školní a pracovní prostředí

Škola a pracovní prostředí jsou místa, kde se nejčastěji párujeme (Skyt Nielsen a Svarer, 2009), protože mají významný vliv na vznik partnerské homogamie v mnoha různých charakteristikách, např. věku, vzdělání, socio-ekonomickém statusu, inteligenci atd.. Homogamie ve vzdělání je pak úzce spjata i s věkovou homogamií, sousedstvím/prostorovou homogamií a případně náboženskou či „etnickou“. V pracovním prostředí už jsou tyto typy daleko více rozptýleny (Kalmijn, 1998).

Volba partnera podle dosaženého vzdělání během století kolísala, nejprve byla nízká míra homogamie, poté se postupně zvyšovala, a to nejspíše s možnostmi ohledně vzdělávání, kdy ženy k němu neměly takový přístup. Schwartz a Mare (2005) zkoumali homogamii ve vzdělání mezi lety 1940-2003. Ukázalo, že ženy během těchto let dosahovaly v průměru vyššího vzdělání než muži. Od sedmdesátých let minulého století se zvyšoval počet homogamních sňatků, přičemž jedním z důvodů může být korelace mezi (ekonomickým) ohodnocením a mírou dosaženého vzdělání. Tedy, že ekonomické a sociální rozdíly mezi skupinami s rozdílným stupněm vzděláním se zvyšovaly a tím se sňatky napříč těmito skupinami snižovaly. Vzdělání se prolíná i s postavením rodiny, vyšší vzdělání rodičů automaticky celou rodinu posouvá na vyšší hodnotový žebříček ve společnosti. Také to následně může vést i ke geografické proximitě, protože jedinci se mohou stěhovat do větších měst s většími pracovními příležitostmi. Škola také formuje společenské názory, určité životní postoje, a tedy je větší pravděpodobnost, že si dva stejně vzdělaní partneři budou rozumět (Stevens, 1991).

Stevens (1991), který zkoumal, zda homogamie ve vzdělání je způsobena preferencí pro partnera se stejným dosaženým vzděláním, anebo seznámením se ve stejné škole, došel k několika závěrům: Za první, jedinci budou preferovat partnera, který bude mít stejné dosažené vzdělání, jako mají sami a jako měli jejich spolužáci ve škole. Za druhé, podobnost míry dosaženého vzdělání ovlivňující pravděpodobnost manželství mezi spolužáky/studenty, existuje ve všech typech institucí (střední školy, odborné školy, technické vysoké školy

a univerzity atd.). Za třetí, geografické blízkosti/vzdálenosti institucí by neměla být připisována nejsilnější asociace mezi dosaženým vzděláním. Za čtvrté, výsledky této analýzy jasně ukazují, že korelace mezi dosaženým vzděláním ženichů a nevěst zůstaly stabilní nehledě na to, jestli měli možnost se potkat jako studenti v konkrétní instituci. Studie nerozporuje závěry o tom, že školní prostředí jako takové je méně důležité, než se myslelo, co se týče homogamních manželství ve vzdělání. I když se lidé s vyšším vzděláním setkávali při práci, byli mnohem více homogamní s ohledem na vzdělání, než když nesdíleli žádné prostředí. Pro nižší vzdělání, najdeme opačný výsledek: sdílení pracovního místa/prostředí vede k většímu počtu sňatků mimo tuto pracovní skupinu (outmarriage) (Kalmijn a Flap, 2001).

Homogamie a heterogamie se mohou v různých charakteristikách doplňovat či různě interagovat. Například, ve studii provedené Schoenem a Wooldredgem (1989) v Severní Karolíně u dvou etnik, jsou sňatky mezi jedinci různých etnik tvořeny za účelem zisku lepšího socioekonomického postavení. Afroameričan poskytne své vysoké dosažené vzdělání, a tedy lepší ekonomické zajištění výměnou za sociální postavení bělošky. S ohledem na vzdělání, je větší pravděpodobnost, že se běloška s nízkým vzděláním snadněji provdá za Afroameričana s vyšším vzděláním, než kdyby si brala bělocha, pokud by se porovnávaly možnosti mezi těmito sňatky. Asymetrie ve vzdělávacích charakteristikách jedinců podporují hypotézu, že se většina mužů a žen provdá za „menšínového manžela“ částečně pod podmínkou zvýšení socioekonomického statusu. K podobným závěrům došel i (Gullickson, 2006).

Pracovní prostředí je různorodé ve všech aspektech homogamie – věku, vzdělání, sociálním původu apod. (Mare, 1991). Avšak závisí na druhu vykonávané práce, každá oblast má určité požadavky na jedince, kteří se v té oblasti pohybují, a pak si tedy mohou být podobní například v dosaženém vzdělání či socioekonomickém statusu. Také stejné vzdělání partnerů může vést ke společným pracovní příležitostem, tudíž v pracovním prostředí pak budou homogamní v dosaženém vzdělání (Kalmijn a Flap, 2001). Některá povolání mají pro homogamii větší předpoklady, jako je například farmářství. Farmy bývají na odlehlých místech, mají specifitější životní styl než v ostatních profesích, a tudíž se párují lidé z podobného nebo stejného prostředí, homogamie je tu velmi častá. (Kalmijn a Flap, 2001).

Partnerský trh se také odvíjí od náhledu jednotlivých účastníků na partnerství, co od společného soužití očekávají, pokud muži shledávají ženy stále jako ty, které zajišťují péči

o domácnost a výchovu potomků, výhodu jim přinese i dobře placená práce (budou se tak více podílet na ekonomických zdrojích rodiny). S větším podílem žen na pracovištích a vyšších pozicích se ke slovu dostává kompetice mezi potenciálními partnery, většina si bude chtít zvolit toho, kdo má k tomu všemu i nejlepší ekonomické zdroje. Avšak výsledkem soutěživosti by bylo, že se bude párovat dobře zajištěný muž s dobře platově ohodnocenou ženou. Stále ale platí, že žena se obvykle chce vdávat směrem nahoru, tedy vzít si partnera, ideálně, z vyšší třídy, aby tak získala kromě dobrého zajištění rodiny a potomků i lepší společenské postavení. Ty, které už ho mají, budou chtít, na té „dobré“ úrovni zůstat, alespoň jak se to ukazuje ve výzkumech provedených ve Spojených státech amerických a v Nizozemí (Kalmijn a Flap, 2001; Schoen a Wooldredge, 1989; Schwartz a Mare, 2005).

Homogamie v ekonomických zdrojích je čím dál tím silnější, čím déle jsou lidé mimo školní prostředí. Jedinci budou více chtít partnera, který má možnost dobře zajistit rodinu. Díky tomu, že jsou lidé delší dobu od dokončení školní docházky, jsou více ukotveni v práci, a tudíž je větší pravděpodobnost, že svého budoucího partnera potkají právě v tomto prostředí než třeba v sousedství, barech apod.

Pokud jsme brali v potaz oba druhy homogamie – školní a pracovní prostředí - ukázalo se, že pracovní homogamie se zvyšuje s tím, jak lidé získávají zkušenosti na pracovním trhu (Kalmijn, 1994). Díky osobnímu vzrůstu na pracovním poli a vzdělávání se v daném oboru, mohou jedinci nalézt více a více společných aspektů. Ve výzkumu v Severním Irsku (Hayes, 1993) zjistili, že je zde určitá tendence k homogamii v pracovním prostředí. Výjimku tvořila skupina běžně nemanuálně pracujících mužů, kteří se nechtěli oženit se ženou stejné pracovní skupiny. Naopak pracovní homogamie v Irské republice není dominantním trendem, jsou jen dvě výjimky – u kategorie „profesně kvalifikovaní a manažeři“ a „polo/semi-kvalifikovaní a nekvalifikovaní manuálně pracující“. A zároveň se objevil negativní efekt u dvou skupin, u mužů na profesionálních a manažerských postech k ožení se s manuálně pracující ženou, a u manuálně pracujících mužů k ožení se se ženou na vyšším pracovním postu. Stejně jako v Severním Irsku tak i v Irské republice došli k výsledkům, že pracovní status mezi manželi je homogamní napříč věkovými kohortami (Hayes, 1993).

2.1.3 Rodinné prostředí

Dalo by se říci, že rodinné sítě budou hrát důležitou roli při seznamování a že rodina bude mnohdy významně ovlivňovat výběr potenciálního partnera. Rodiče se často chtějí podílet na výběru partnera pro své potomky, ať už mezi rodinnými přáteli nebo v běžném prostředí.

Dlouhodobé investice do výchovy potomků či rodinná dědictví dávají rodičům větší kontrolu nad volbou partnera svých potomků (Alexander, 1974, Flinn a Low, 1986, Trivers, 1974 cit. dle Apostolou, 2007) Rodina udává tzv. připisované charakteristiky, jako je společenský/třídní původ a náboženství – jsou to charakteristiky, které většinou přebíráme od svých rodičů. Avšak ve studii z Nizozemí dávají lidé větší důraz na tzv. dosahované charakteristiky – vzdělání a pracovní organizace (Kalmijn a Flap, 2001). Ve výzkumu (Kalmijn a Flap, 2001) bylo uvedeno, že v 15 % případů se lidé už znali/potkali před prvním navázáním vztahu a to právě díky rodinným sítím a škole. Příbuzenské sítě se jeví příznivěji spíše dříve, cca do poloviny 20. století, kdy se částečně na výběru sňatku podíleli rodiče. Výběr rodičem však stále ještě v některých kulturách přetrvává, jako například v Egyptě, kde byla provedena studie (Abdel-Rahim et al., 1988) ohledně podobnosti mezi jedinci. Pokud jsou partneři dopředu vybíráni rodiči, pomáhá to zachovávat i sociální stratifikaci společnosti. Ve studii Apostoloua (2008) se ukázalo, že rodiče mají na potenciálního partnera svých potomků trochu jiné preference než potomci samotní. Například fyzická atraktivita je více žádána od potomků nežli od rodičů, u „dobrého“ společenského pozadí tomu bylo naopak.

Vysoce vzdělané osoby mají více individualistický přístup, jsou méně spojeny se svými rodinami a původním prostředím, a mají větší univerzalistický pohled na život než méně vzdělané osoby (Kalmijn, 1998). Obvykle díky těmto charakteristikám nepřenechávají rodině právo na rozhodnutí o tom, koho si vzít.

Dalším aspektem, který zasahuje do výběru daleko více, je etnický původ, ačkoliv s vysokou mírou emigrace se tyto hodnoty lehce snižují, pořád je v některých kulturách, například v muslimské (Abdel-Rahim et al., 1988), kladen důraz, aby se potomci sezdali v rámci své etnické skupiny. Převaha homogamie v rámci skupiny také závisí na velikosti dané skupiny, v níž se jedinec pohybuje. Pokud bude malá, lidé se daleko častěji budou uchylovat k sňatkům mimo jejich skupinu. Etnické skupiny jsou často soustředěny do určitých geografických oblastí, a tedy sňatek může být závislý i na vzdálenosti těchto skupin. Geografické rozptýlení či izolace může korelovat s velikostí skupiny – menší skupiny jsou často více izolované (Kalmijn, 1998). Národní průzkumy osob, konané ve Spojených státech amerických, které se ožení/vdají v rámci své skupiny, se pohybují okolo 95 % u Afroameričanů, 75 % pro asijské etnikum, 65 % pro hispánské etnikum, 45 % pro Indiány a 25 % pro evropské etnikum (Kalmijn, 1998). Nejvíce výzkumů proběhlo na etniku Afroameričanů ve Spojených státech amerických. V určitých případech může vést dosažení

vyššího statusu (vzdělání, socioekonomického atd.) k „vystoupení“ z původní etnické skupiny, což vede při hledání partnera k heterogamii.

Potomci migrantů jsou daleko otevřenější skupinou, protože se pohybují mezi dvěma kulturami, kulturou svých rodičů, ve které jsou vychováni, a kulturou jejich nové země, školou a společností (Kalmijn, 1993). Sňatek v rámci své národnosti ukazuje orientaci k jejich původní zemi a jejich etnika, kdežto manželství s ohledem na vzdělávací skupinu reflektuje příklonění se k normám a hodnotám získaným ve škole (Kalmijn, 1993). U druhé generace přistěhovalců dochází ke zvýšení počtu sňatků s partnery svého původu, a pokud uzavřou sňatek mimo tuto skupinu, pak je to volně, bez určitých preferencí na národnost (Kalmijn, 1993). Větší důraz kladený na vzdělávání je v manželské volbě u druhé generace evropských Američanů v souladu s trendem homogamie ve vzdělání pro celou populaci (Mare, 1991). Například druhá generace „evropských“ Američanů v 55 procentech uzavírá sňatek v rámci své národnostní menšiny a zároveň 51 % uzavírá sňatky v rámci skupin dle dosaženého vzdělání. Osmdesát jedna procent „jihoevropských“ Američanů, 60,9 % přistěhovalců s ruským původem a 32,4 % přistěhovalců z Velké Británie uzavírá homogamní sňatky ve druhých generacích (Mare, 1991).

Z provedených studií (Apostolou, 2008; Kalmijn, 1993; Kalmijn, 1998; Mare, 1991; Abdel-Rahim et al., 1988; Kalmijn a Flap, 2001) vyplynulo, že rodiče dávají větší přednost společenskému původu a náboženské příslušnosti, kdežto potomci u svých partnerů preferují spíše podobný věk a dosažené vzdělání, případně osobnostní charakteristiky, jako je spolehlivost, přívětivost, otevřenost a další.

2.1.4 Náboženství (a organizovaná prostředí)

Sňatky jsou často ovlivňovány také náboženskou příslušností. Studie tří hlavních největších náboženských skupin provedená ve Spojených státech amerických potvrdila, že lidé mají tendence k homogamii i co se týká náboženského vyznání. Tyto tendence k heterogamii také souvisí se socio-ekonomickým postavením ve společnosti, což koreluje s tím, jak dlouho a jak moc je tato náboženská skupina ukotvena ve společnosti. Podle toho se také odvíjí to, jestli se jedinci vezmou v rámci své náboženské příslušnosti, anebo uzavřou sňatek s někým, kdo má vyšší postavení ve společnosti. Při výzkumech mohou být respondenti tázáni na náboženskou příslušnost, ve které byli dotazováni vychováni, nebo na stávající, což pak může ovlivnit výsledky. V druhém případě se více potvrzuje homogamie v rámci skupiny, protože lidé mohou konvertovat či převzít náboženství svého partnera. Naopak ve studii Kalmijna (1998)

vyšlo najevo, že sňatky mezi příslušníky židovského náboženství a mezi těmi, kteří tuto víru nevyznávají, značně vzrostly v posledních desetiletích. V Nizozemí náboženská homogamie v rámci skupiny katolíků a konzervativních protestantů také klesala (Hendrickx, Lammers, & Ultee, 1991). Jak se ukázalo, během minulého století došlo k posunu mezi váhou přikládanou náboženství a dosaženému vzdělání. Sňatky mezi katolíky a protestanty ve Spojených státech amerických vzrostly, zatímco u lidí s rozdílným vzděláním poklesly (Kalmijn, 1991). V současné době se hranice, které oddělují náboženské skupiny, zdají být slabší než sociální hranice mezi odlišně vzdělanými skupinami. Vzrůst sňatků osob s jiným náboženským vyznáním může být také dán tím, jak se utvářel pohled společnosti na náboženství. Dříve, zhruba do 20. století, byla společnost ohledně náboženství uzavřenější než dnes, tudíž i manželství, která byla smíšená v tomto aspektu, mohlo být více, avšak lidé to při dotazování nemuseli chtít sdělit. Z dlouhodobé studie provedené mezi lety 1955-1989 ve Spojených státech amerických vyplývá, že ti, kteří si vzali partnera vyznávajícího stejné náboženství, měli i větší tendence k homogamii ve vzdělání (Kalmijn, 1991).

2.2 Preference pro soběpodobnost

Preference pro soběpodobnost je dalším mechanismem vedoucím k homogamii. Jedinci upřednostňují ty partnery, kteří jsou jim podobní, ať už v osobnostních charakteristikách, anebo ve fyzických aspektech. Lidé se často obklopují sobě podobnými jedinci, a následně pak může vzniknout vzájemná přitažlivost. Z těchto jedinců si pak mohou vybrat manžela/ku, nicméně tato hypotéza není podložena (Trost, 1967b). Nojo, Tamura a Ihara (2012) ve svém výzkumu zjistili, že podobné obličejové tváře byly hodnoceny jako atraktivnější než ty tváře, které se nepodobaly obličejovým rysům respondenta. Také klademe důraz na podobný hodnotový žebříček nebo třeba na podobný životní styl (Bleske-Rechek, Remiker, & Baker, 2009). Homogamie ve vzdělání může být také výsledkem preferencí pro partnery s charakteristickými podobnostmi sobě samým. Při výzkumu ohledně vnímané podobnosti (Trost, 1967b) mezi jednotlivými partnery došli k závěru, že partneři vnímali daleko více podobnost mezi sebou v porovnání s tím, jak si jsou podobní ve skutečnosti. U otázek ohledně zájmů partnery jedinci udávali svůj vlastní postoj, pokud svého partnera neznali natolik, aby mohli „správně“ odpovědět. Vše ukazuje na tendence jedinců k výběru soběpodobného partnera, avšak tímto výzkumem to nemůže být zásadně podloženo, protože podobnost můžeme vnímat proto, že chceme posílit rozhodnutí pro výběr daného partnera; anebo také člověk věří tomu, že podobnost mezi partnery je přínosem a proto při hledání partnera máme potřebu vnímat podobnosti (Trost, 1967b). Autor vysvětluje tendence k preferenci

soběpodobnosti tím, že podobnost mezi partnery je vnímána pozitivně, a tudíž máme tendence se párovat se sobě podobným.

Nicméně ve studii Lindové et al. (2016) se preference pro soběpodobnost v obličejových rysech nepotvrdila. Jedinci hodnotili fotografie, které byly upraveny na základě jejich vlastních portrétů. Studie se zabývala i tím, zda má nějaký vliv na hodnocení partnerský stav hodnotitelů – tj. zda jsou zadaní či nezadaní. Ukázalo se, že pouze nezadaní hodnotitelé si více všimají atraktivity a pro krátkodobé vztahy za atraktivnější hodnotily ty, kteří se jim nepodobali. „Hledání nepodobného partnera může zvýšit heterozygotnost potenciálních potomků spojenou s větší variabilitou, případně se vyhnout homozygotnosti pro geny snižující životaschopnost.“(Lindová et al., 2016; str. 8)

Efekt soběpodobnosti může být vyšší u jedinců stejného než opačného pohlaví, což by tedy mohlo být ochranným mechanismem před inbreedingem a inbreední depresí (DeBruine, 2004).

2.3 Homogamie jako vedlejší produkt soutěživosti

V populaci, kde je nějaký znak upřednostňovaný, se může stát, že se budou spolu párovat ti jedinci, kteří jsou v tomto znaku výrazní, tedy soběpodobní. Například u výšky, pokud budou v populaci vysocí lidé velmi ceněni, budou se vysocí párovat mezi sebou, a v důsledku toho se budou nižší jedinci párovat spolu (Courtiol et al., 2010). Jedná se o to, že při výběru máme určité představy o našem ideálním partnerovi, avšak na základě „mate value“, své představy musíme přizpůsobit. Je to tzv. partnerská hodnota/potenciál („mate value“), která je definována jako míra do jaké by jednotlivec podpořil reprodukci jiného člověka tím, že by se s ním spároval (Sugiyama, 1999). Partnerské hodnoty se zdají být při výběru partnera důležitější, protože podobnost a hlubší vnímání osobnostních charakteristik se ve vztahu může ukázat až po nějaké době (Luo a Klohnen, 2005).

Předchozí výzkumy naznačují, že flexibilita partnerských preferencí se liší mezi pohlavími. Regan (1998) ve své práci zjistila, že muži jsou více ochotní přizpůsobit své partnerské preference než ženy, pokud se jedná o partnera primárně zamýšleného jako krátkodobá známost. Ženy v tomto ohledu nejsou tak přizpůsobivé stejně jako při výběru dlouhodobého partnera, a to nejspíše proto, že by jejich pověst mohla utrpět daleko více, jejich „hodnota“ by se v očích potenciálních partnerů mohla snížit, pokud by věděli, že se často schází s jinými muži, případně i fakt, že i krátkodobí partneři mohou být potenciálními

otci jejich dětí (Regan, 1998). Ženy také více investují do svých potomků než muži, proto i tento fakt může hrát roli při preferování vyšších nároků na partnery.

Feingold (1988, str. 228) uvedl, že: „Hodnocení přitažlivosti sebe samého je vlastně míra čistého sebevědomí, pokud jsou odstraněny odchylky spojené s fyzickou atraktivitou.“ A předpokládá, že muži, kteří mají vysoké sebevědomí, si vyberou atraktivnějšího potenciálního partnera než ti, kteří jsou méně sebejistí. Partnerská podobnost tak může být příčinou vzniku vztahu.

„Feingold (1987 cit. dle Feingold, 1988, str. 233) také postuloval třístupňovou teorii formování vztahů. „V první etapě společenská stratifikace sdružuje lidi, kteří mají podobnou úroveň vzdělání a postavení v zaměstnání. Konkurence pro romantické partnery se tedy objevuje především v sociálních skupinách lidí, kteří jsou srovnatelní v postavení, ale heterogenní v složkách sociální žádoucnosti (např. atraktivitě). Druhá fáze, která zahrnuje teorii sňatkového trhu, předpokládá, že jednotlivci vyčleňují ze své skupiny opačné pohlaví, které je méně žádané než oni sami. Takže vazby vzniklé v romantických párech se objevují mezi lidmi, kteří mají podobný sociálně-ekonomický status, a tyto vztahové interakce představují druhou fázi Feingoldova modelu. Během těchto interakcí dochází k aktivnímu rozhodování o výběru partnera a je ovlivňováno interpersonální podobností v afektivních proměnných, čímž se definuje třetí fáze ve vytváření romantických párů.“

2.4 Konvergence mezi partnery

Díky působení mnoha faktorů se v dlouhodobém vztahu mohou jedinci začít mezi sebou podobat (*konvergence*). Partneri mohou připodobňovat své chování, životní styl, neverbální komunikaci apod. (Griffiths a Kunz, 2010; Tambs, 1992; Zajonc et al., 1987). Některé výzkumy naznačují možnost konvergence, avšak jiné ji vylučují. Tady také vyvstává otázka, zda si jedinci už vybírají soběpodobného partnera anebo zda se vzájemně podobají pod vlivem společného soužití (Griffiths a Kunz, 2010). Lidé se svému partnerovi mohou podobat díky přejímání neverbálních projevů komunikace, což se pak projeví v rysech tváře (Zajonc et al., 1987). Po delší době v určitém prostředí na sebe lidé působí, přebírají názory, dochází k tzv. zrcadlení.

Tambs (1992) ve své dlouhodobé studii mezi manželskými páry v Norsku identifikoval jen některé aspekty, u kterých by se mohlo říci, že došlo ke konvergenci, nicméně i tak to připisuje spíše vysoké míře příležitosti se podobat než konkrétní změnou osobnostních

charakteristik. Například životní styl pozitivně souvisí s délkou manželství, stejně tak cvičení a provozování sportovních aktivit. Jedinci, kteří sdílejí stejný životní styl, tedy mají mnoho příležitostí k tomu se podobat. Konvergence byla nalezena i u konzumace alkoholu. Ve fyzických charakteristikách se konvergence prokázala jen u body mass indexu, což se u manželů ve společné domácnosti očekávalo. Ve vzdělání a jiných oblastech nebyla konvergence v tomto výzkumu nalezena či potvrzena. Price a Vandenberg (1980) také našli konvergenci u manželských párů ohledně konzumace alkoholu a jídla. Ve studii Littla et al. (2006) nebylo potvrzeno, že partneři v dlouhodobém manželství měli podobné fyzické vlastnosti jako je výška a váha, měli podobnou míru vnímané přitažlivosti, maskulinitě i charakteristických vlastnostech. Nicméně mezi partnery existovala tendence se sobě vzájemně podobat v osobnostních rysech tím více, čím déle byli sezdání.

Zajonc et al. (1987) ve své studii, kde jedinci hodnotili fotografie s portréty manželů před nebo během prvního roku manželství a následně fotografie pořízené po dvaceti pěti letech společného soužití, vyhodnotil, že určitá podobnost ve fyzických aspektech je například v celkovém vzhledu a tváři. Hypotéza o tom, že se manželé sobě podobají díky sdílené stravě a ukládání tuku v obličejových partiích však nebyla potvrzena. Avšak ve studii Hinsze (1989) byla prokázána podobnost mezi partnery způsobená životem ve stejném klimatu a tím, že jedinci čelí stejným povětrnostním podmínkám, sdílí stejné volnočasové aktivity a také že v dané oblasti mají lidé podobné stravovací návyky – nicméně pouze pro jedince v dlouhodobých vztazích, pro krátce sezdané páry se toto nepotvrdilo. Pokud mimické svaly hrají významnou roli v projevu emocí a nálad, časem se mohou dlouholetí partneři vzájemně podobat, protože jsou vystaveni výrazům svých partnerů, které podvědomě začnou napodobovat. Nicméně ani to se nepotvrdilo (Zajonc et al., 1987).

Výzkum sestávající se ze tří studií také potvrdil, že ke konvergenci v dlouhodobém vztahu nedochází, jedinci si už soběpodobného partnera vybírají (Caspi a Herbener, 1993). V první části byla longitudinální studie trvající 20 let, které se účastnily páry, které byly čerstvě zasnoubeny, po dvaceti letech proběhlo opětovné testování, tedy jen u těch párů, které zůstaly manželé, což byla zhruba polovina. Páry nevykazovaly signifikantní změnu v míře podobnosti v postojích (např. věrnosti, denních aktivitách atd.) ani v hodnotách (např. politických, náboženských apod.). Ve druhé a třetí studii se na výzkumu podílely páry, všechny spolu setrvaly i do druhé části studií. Zde jednotlivci hodnotili míru podobnosti v osobnostních charakteristikách, např. empatii, nezávislost, dominanci apod. Opět se žádný hodnocený znak v čase 1 a 2 výrazně nelišil, ke konvergenci tedy nedošlo.

3 Závěr

Pozitivní asortativní párování bylo zjištěno u celé řady druhů živočichů, včetně člověka. Podobnost mezi partnery je ovlivněna několika různými mechanismy, podle kterých se jedinci párují. Tím, že jsme si částečně podobní s rodiči, je obtížné rozlišit, zda výběr partnera ovlivňují spíše naše (homogamie) nebo rodičovské (imprinting like effect) charakteristiky. Partnerská podobnost byla nalezena například ve věku, v dosaženém vzdělání, náboženské příslušnosti, geografické proximitě, ale také v osobnostních charakteristikách jako je otevřenost, svědomitost apod. Upřednostňováním navštěvovaných míst (sociální proximita) vede k podobným zvyklostem a zároveň ke geografické proximitě. Dle výsledků se nejčastějším místem pro sblížení jeví škola, kde se homogamie objevuje ve více charakteristikách. Preference pro soběpodobnost se také může projevovat ve více charakteristikách, ať už socio-demografických či psychologických. Jednotlivci vnímají soběpodobného partnera jako více atraktivního. Spárované osoby mezi sebou vnímali podobnost dalekovíce, než si ve skutečnosti byli podobní. Dalším mechanismem vedoucím k homogamii byla popsána konvergence. Ta nebyla mezi partnery nijak zvlášť potvrzena, až na pár studií, kde byla uvedena jako možný výsledný mechanismus. Ukazuje se tedy, že konvergence se spíše projevuje u proměnných, které se týkají chování a zvyklostí (sociální aktivity, kouření, konzumace alkoholu apod.), než že by se projevovала u jednotlivých charakteristik/znaků (např. osobnostních charakteristik) (Price a Vandenberg, 1980). Ve studiích ohledně připodobňování se (konvergence) se například Price a Vandenberg (1980), Gonzaga et al. (2010) či Mascie-Taylor (1989) kloní spíše pro výběr partnera, který už je podobný. Ačkoliv některé studie uvádí, že jedinci měli tendenci se sobě připodobňovat v osobnostních charakteristikách, čím déle spolu byli manželé, pozitivní výsledek se výrazně neprokázal, jednalo se spíše o variabilitu v chování než změnu charakteristik. Posledním výše popisovaným mechanismem byl vedlejší efekt soutěživosti. Při seznamování může hrát významnou roli, avšak jedinci musí brát v potaz svou vlastní hodnotu. Většinou se jedná o nějaké upřednostňované znaky v populaci jako například výška či atraktivita. Jedinci mohou přizpůsobit své partnerské preference při výběru partnera.

Výzkumy a studie probíhaly nejčastěji na základě dotazníkového šetření, ať už písemnou formou anebo pomocí tazatelů, kteří následně zaznamenávali jednotlivé výsledky. Co se týče konvergence mezi partnery, jsou důležité dlouhodobé studie, ve kterých může být tato problematika prokázána nebo vyvrácena. Také je zapotřebí, aby se studií účastnil dostatečný počet lidí a pokud možno s různými charakteristikami ať už fyzickými nebo osobnostními, ale

také záleží na rozdílnosti charakteristik socio-demografických. Reprezentativnost vzorku použitého ve studiích je důležitá například k možnému zobecnění výsledků. Nedostatek účastníků, či špatně zodpovězené nebo nezodpovězené některé otázky také mohou způsobit určitou chybovost ve výzkumech. V některých studiích jsou informace získávány ze svatebních oznámení z novin, tudíž v nich nemusí být všechny potřebné informace. Výsledky v některých studiích by bylo dobré zopakovat za jiných podmínek, případně v jiných zemích, aby mohlo dojít k jejich obecné platnosti. Na závěr své práce přikládám přehledovou tabulku jednotlivých studií, ve kterých se homogamie potvrdila či nikoliv.

4 Použitá literatura

- Abdel-Rahim, A. R., Nagoshi, C. T., Johnson, R. C., & Vandenberg, S. G. (1988). Familial resemblances for cognitive abilities and personality in an Egyptian sample. *Personality and Individual Differences*, 9(1), 155–163. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(88\)90041-4](https://doi.org/10.1016/0191-8869(88)90041-4)
- Apostolou, M. (2007). Sexual selection under parental choice: the role of parents in the evolution of human mating. *Evolution and Human Behavior*, 28(6), 403–409. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2007.05.007>
- Apostolou, M. (2008). Parent-Offspring Conflict over Mating: The Case of Family Background. *Evolutionary Psychology*, 6(3), 147470490800600320. <https://doi.org/10.1177/147470490800600310>
- Bateson, P. (1978). Sexual imprinting and optimal outbreeding. *Nature*, 273(5664), 659–660. <https://doi.org/10.1038/273659a0>
- Bateson, P. (1980). Optimal Outbreeding and the Development of Sexual Preferences in Japanese Quail. *Zeitschrift für Tierpsychologie*, 53(3), 231–244. <https://doi.org/10.1111/j.1439-0310.1980.tb01052.x>
- Bengtsson, B. O. (1978). Avoiding inbreeding: at what cost? *Journal of Theoretical Biology*, 73(3), 439–444. [https://doi.org/10.1016/0022-5193\(78\)90151-0](https://doi.org/10.1016/0022-5193(78)90151-0)
- Berezkei, T., & Gyuris, P. (2009). Oedipus Complex , Mate Choice , Imprinting ; an Evolutionary Reconsideration of a Freudian Concept based on Empirical Studies. *Mankind Quarterly*, L(1, Fall/Winter), 71–94.
- Berezkei, T., Gyuris, P., Koves, P., & Bernath, L. (2002). Homogamy , genetic similarity , and imprinting ; parental influence on mate choice preferences, 33, 677–690.
- Blackwell, D. L., & Lichter, D. T. (2004). Homogamy among dating, cohabiting, and married couples. *Sociological Quarterly*, 45(4), 719–737. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.2004.tb02311.x>
- Bleske-Rechek, A., Remiker, M. W., & Baker, J. P. (2009). Similar from the start: Assortment in young adult dating couples and its link to relationship stability over time. *Individual Differences Research*, 7(3), 142–158.
- Burgess, E. W., & Wallin, P. (1943). Homogamy in Social Characteristics. *Evaluation*, 55(1), 1–11.
- Burleson, B. R., & Denton, W. H. (1992). A new look at similarity and attraction in marriage: Similarities in social-cognitive and communication skills as predictors of attraction and satisfaction. *Communication Monographs*, 59(3), 268–287. <https://doi.org/10.1080/03637759209376269>
- Buss, D. M. (1985). Marry Someone Who Is Similar To Us in Almost Every Variable, 73(1), 47–51.
- Buss, D. M., & Barnes, M. (1986). Preferences in Human Mate Selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(3), 559–570. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.50.3.559>

- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual Strategies Theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, *100*(2), 204–232. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.2.204>
- Caspi, A., & Herbener, E. S. (1993). Marital assortment and phenotypic convergence: Longitudinal evidence. *Biodemography and Social Biology*, *40*(1–2), 48–60. <https://doi.org/10.1080/19485565.1993.9988835>
- Cohen, P. N. (2011). Homogamy Unmodified. *Journal of Family Theory & Review*, *3*(1), 47–51. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00080.x>
- Courtiol, A., Raymond, M., Godelle, B., & Ferdy, J. B. (2010). Mate choice and human stature: Homogamy as a unified framework for understanding mating preferences. *Evolution*, *64*(8), 2189–2203. <https://doi.org/10.1111/j.1558-5646.2010.00985.x>
- DeBruine, L. M. (2002). Facial resemblance enhances trust. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, *269*(1498), 1307–1312. <https://doi.org/10.1098/rspb.2002.2034>
- DeBruine, L. M. (2004). Facial resemblance increases the attractiveness of same-sex faces more than other-sex faces. *Proceedings. Biological sciences / The Royal Society*, *271*(1552), 2085–2090. <https://doi.org/10.1098/rspb.2004.2824>
- Doebeli, M., & Dieckmann, U. (1999). On the origin of species by sympatric speciation. *Nature*, *400*(6742), 354. <https://doi.org/Article>
- Domingue, B. W., Fletcher, J., Conley, D., & Boardman, J. D. (2014). Genetic and educational assortative mating among US adults. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *111*(22), 7996–8000. <https://doi.org/10.1073/pnas.1321426111>
- Feingold, A. (1988). Matching for attractiveness in romantic partners and same-sex friends: A meta-analysis and theoretical critique. *Psychological Bulletin*, *104*(2), 226–235. <https://doi.org/10.1037//0033-2909.104.2.226>
- Figueredo, A. J., Sefcek, J. A., & Jones, D. N. (2006). The ideal romantic partner personality. *Personality and Individual Differences*, *41*(3), 431–441. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.02.004>
- Godin, J. G. J., Herdman, E. J. E., & Dugatkin, L. A. (2005). Social influences on female mate choice in the guppy, *Poecilia reticulata*: Generalized and repeatable trait-copying behaviour. *Animal Behaviour*, *69*(4), 999–1005. <https://doi.org/10.1016/j.anbehav.2004.07.016>
- Gonzaga, G. C., Carter, S., & Galen Buckwalter, J. (2010). Assortative mating, convergence, and satisfaction in married couples. *Personal Relationships*, *17*(4), 634–644. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2010.01309.x>
- Griffiths, R. W., & Kunz, P. R. (2010). *Social Biology*, (May 2015), 37–41. <https://doi.org/10.1080/19485565.1973.9988075>
- Gullickson, A. (2006). Education and Black-White Interracial Marriage. *Springer on behalf of the Population Association of America*, *43*(4), 673–689.
- Haandrikman, K., Harmsen, C., van Wissen, L. J. G., & Hutter, I. (2008). Geography matters: Patterns of spatial homogamy in the Netherlands. *Population, Space and Place*.

<https://doi.org/10.1002/psp.487>

- Haandrikman, K., van Wissen, L. J. G., & Harmsen, C. N. (2011). Explaining Spatial Homogamy. Compositional, Spatial and Regional Cultural Determinants of Regional Patterns of Spatial Homogamy in the Netherlands. *Applied Spatial Analysis and Policy*, 4(2), 75–93. <https://doi.org/10.1007/s12061-009-9044-6>
- Hayes, B. C. (1993). Occupational Homogamy within Northern Ireland and the Republic of Ireland: A Log-Linear Analysis. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 13(1–2), 99–117. <https://doi.org/10.1108/eb013169>
- Hendrickx, J., Lammers, J., & Ultee, W. (1991). Religious Assortative marriage in the Netherlands, 1938-1983, 33(2), 123–145.
- Hinsz, V. B. (1989). Facial Resemblance in Engaged and Married Couples.
- Chamberlain, N. L., Hill, R. I., Kapan, D. D., Gilbert, L. E., & Kronforst, M. R. (2009). Missing Link in Ecological Speciation. *Science*, 326(November), 847–851.
- Chen, H. A. O., Luo, S., Yue, G., & Xu, D. A. N. (2009). Do birds of a feather flock together in China ?, 16, 167–186.
- Jaffe, K., & Chacon-Puignau, G. (1995). Assortative Mating: Sex Differences in Mate Selection for Married and Unmarried Couples, 67(1), 111–120.
- Jiang, Y., Bolnick, D. I., & Kirkpatrick, M. (2013). Assortative mating in animals. *The American naturalist*, 181(6), E125-38. <https://doi.org/10.1086/670160>
- Kalmijn, M. (1991). Shifting Boundaries: Trends in Religious and Educational Homogamy. *American Sociological Review*, 56(6), 786. <https://doi.org/10.2307/2096256>
- Kalmijn, M. (1993). Spouse Selection among the Children of European Immigrants: A Comparison of Marriage Cohorts in the 1960 Census. *International Migration Review*, 27(1), 51–78.
- Kalmijn, M. (1994). *Assortative Mating by Cultural and Economic Occupational Status*. *American Journal of Sociology* (Roč. 100). Získáno z <http://www.jstor.org/stable/2782075>
- Kalmijn, M. (1998). INTERMARRIAGE AND HOMOLOGY: Causes, Patterns, Trends. *Annu. Rev. Sociol*, 24, 395–421. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.24.1.395>
- Kalmijn, M., & Flap, H. (2001). Assortative Meeting and Mating: Unintended Consequences of Organized Settings for Partner Choices. *Social Forces*, 79(4), 1289–1312. <https://doi.org/10.1353/sof.2001.0044>
- Katrák, T., Kreidl, M., & Fónadová, L. (2006). Trends in educational assortative mating in central Europe: The Czech Republic, Slovakia, Poland, and Hungary, 1988-2000. *European Sociological Review*, 22(3), 309–322. <https://doi.org/10.1093/esr/jci059>
- Kirkpatrick, M., & Ravigne, V. (2002). Speciation by natural and sexual selection: models and experiments. *The American Naturalist*, 159 Suppl(3 SUPPL.), S22-35. <https://doi.org/10.1086/338370>
- Klohnen, E. C., & Luo, S. (2003). Interpersonal attraction and personality: what is attractive--

- self similarity, ideal similarity, complementarity or attachment security? *Journal of personality and social psychology*, 85(4), 709–722. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.4.709>
- Laland, K. N. (1994). On the Evolutionary Consequences of Sexual Imprinting. *Evolution*, 48(2), 477–489.
- Lindová, J., Little, A. C., Havlíček, J., Roberts, S. C., Rubešová, A., & Flegr, J. (2016). Effect of partnership status on preferences for facial self-resemblance. *Frontiers in Psychology*, 7(JUN), 1–12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00869>
- Lippa, R. A. (2007). The relation between sex drive and sexual attraction to men and women: A cross-national study of heterosexual, bisexual, and homosexual men and women. *Archives of Sexual Behavior*, 36(2), 209–222. <https://doi.org/10.1007/s10508-006-9146-z>
- Little, A. C., Burt, D. M., & Perrett, D. I. (2006). Assortative mating for perceived facial personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40(5), 973–984. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.09.016>
- Little, A. C., Jones, B. C., & DeBruine, L. M. (2011). Facial attractiveness: evolutionary based research. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 366(1571), 1638–1659. <https://doi.org/10.1098/rstb.2010.0404>
- Luo, S. (2017). Assortative mating and couple similarity: Patterns, mechanisms, and consequences. *Social and Personality Psychology Compass*, 11(8), e12337. <https://doi.org/10.1111/spc3.12337>
- Luo, S., & Klohnen, E. C. (2005). Assortative mating and marital quality in newlyweds: A couple-centered approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(2), 304–326. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.88.2.304>
- Mare, R. D. (1991). Five Decades of Educational Assortative Mating. *American Sociological Review*, 56(1), 15–32. <https://doi.org/10.2307/2095670>
- Mascie-Taylor, C. G. N. (1989). Spouse similarity for IQ and personality and convergence. *Behavior genetics*, 19(2), 223–7. <https://doi.org/10.1007/BF01065906>
- Mascie Taylor, C. G. N. (1987). Assortative Mating in a Contemporary British Population. *Ann Hum Biol*, 14(1), 59–68. <https://doi.org/10.1080/03014468700008841>
- McClelland, E. K., & Naish, K. A. (2007). What is the fitness outcome of crossing unrelated fish populations? A meta-analysis and an evaluation of future research directions. *Conservation Genetics*, 8(2), 397–416. <https://doi.org/10.1007/s10592-006-9178-x>
- Nojo, S., Tamura, S., & Ihara, Y. (2012). Human Homogamy in Facial Characteristics: Does a Sexual-Imprinting-Like Mechanism Play a Role? *Human Nature*, 23(3), 323–340. <https://doi.org/10.1007/s12110-012-9146-8>
- Price, R. A., & Vandenberg, S. G. (1980). Spouse similarity in American and Swedish couples. *Behavior Genetics*, 10(1), 59–71. <https://doi.org/10.1007/BF01067319>

- Regan, P. C. (1998). What if You Can't Get What You Want? Willingness to Compromise Ideal Mate Selection Standards as a Function of Sex, Mate Value, and Relationship Context. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 10(1), 53–73. https://doi.org/10.1300/J056v10n01_04
- Schoen, R., & Wooldredge, J. (1989). Marriage Choices in North Carolina and Virginia, 1969-71 and 1979-81. *Journal of Marriage and Family*, 51(2), 465–481.
- Schwartz, C. R., & Mare, R. D. (2005). Trends in Educational Assortative Marriage from 1940 to 2003. *Demography*, 42(4), 621–646. <https://doi.org/10.1353/dem.2005.0036>
- Schwartz, C. R., & Mare, R. D. (2012). The Proximate Determinants of Educational Homogamy: The Effects of First Marriage, Marital Dissolution, Remarriage, and Educational Upgrading. *Demography*. <https://doi.org/10.1007/s13524-012-0093-0>
- Skyt Nielsen, H., & Svarer, M. (2006). Educational Homogamy: Preferences or Opportunities?
- Skyt Nielsen, H., & Svarer, M. (2009). Educational Homogamy: How Much is Opportunities? *Journal of Human Resources*, 44(4), 1066–1086. <https://doi.org/10.1353/jhr.2009.0029>
- Stevens, G. (1991). Propinquity and educational homogamy. *Sociological Forum*. <https://doi.org/10.1007/BF01114409>
- Stevens, G., Owens, D., & Schaefer, E. C. (1990). Education and attractiveness in marriage choices. *Social Psychology Quarterly*, 53(1), 62–70. <https://doi.org/10.2307/2786870>
- Sugiyama, L. S. (1999). PHYSICAL ATTRACTIVENESS IN ADAPTATIONIST PERSPECTIVE, (1), 1–92.
- Štěrbová, Z., Bártová, K., Martinec Nováková, L., Varella, M. A. C., Havlíček, J., & Valentová, J. V. (2017). Assortative mating in personality among heterosexual and male homosexual couples from Brazil and the Czech Republic. *Personality and Individual Differences*, 112, 90–96. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.02.036>
- Štěrbová, Z., & Valentová, J. (2012). Influence of homogamy, complementarity, and sexual imprinting on mate choice. *Anthropologie*, L/1(January 2013), 47–59.
- Tambs, K., & Moum, T. (1992). No Large Convergence during Marriage for Health, Lifestyle, and Personality in a Large Sample of Norwegian Spouses. *Journal of Marriage and Family*, 54(4), 957–971. <https://doi.org/10.2307/353175>
- Thiessen, D., & Gregg, B. (1980). Human Assortative Mating and Genetic Equilibrium : An Evolutionary Perspective, 140, 111–140.
- Trost, J. (1967a). Some data on Mate-Selection: Complementarity, 68(3), 718–732.
- Trost, J. (1967b). Some data on mate-selection: homogamy and perceived homogamy. *Journal of Marriage and the Family*, 29(4), 739–755. <https://doi.org/10.2307/349228>
- Verzijden, M. N., Lachlan, R. F., & Servedio, M. R. (2005). Female mate-choice behavior and sympatric speciation. *Evolution; international journal of organic evolution*, 59(10), 2097–2108. <https://doi.org/10.1111/j.0014-3820.2005.tb00920.x>
- Watson, D., Klohnen, E. C., Casillas, A., Simms, N., Haig, J., & Berry, D. S. (2004). Match

Makers and Deal Breakers: Analyses of Assortative Mating in Newlywed Couples, (October 2004).

Zajonc, R. B., Adelman, P. K., Murphy, S. T., & Niedenthal, P. M. (1987). Convergence in the physical appearance of spouses. *Motivation and Emotion*, *11*(4), 335–346. <https://doi.org/10.1007/BF00992848>

Zentner, M. R. (2005). Ideal Mate Personality Concepts and Compatibility in Close Relationships: A Longitudinal Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, *89*(2), 242–256. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.89.2.242>

5 Přílohy

Tabulka č.1: Přehledová tabulka jednotlivých studií

1	AUTOR článku	ROK VYD.	KDE PROBĚ	Delba výzk. (narození 1920-1970)	POTVRZENÍ HOMOGAM	Mechanismy	Testovaná charakteristika	Vzorek	Poznámka
1	Abdel Abdellouaia, Karim J.H., Verweija, Brendan P., Zietschb	2014	USA	2006, 2008 (narození 1920-1970)	spíše NE	Proximita, preference pro soběpodobnost	etnická, prostrová	etnické skupiny v US	
2	Abdel-Rahim, A. R., Nagoshi, C. T., Johnson, R. C., & Vandenberg, S. G.	1988	Egypt	1988	ANO	x	podobnost mezi partnery, kastovní systém, domluvené sňatky	podobnost mezi rodiči a dětmi a mezi rodiči vzájemně a mezi sourozenci	kognitivní testy, testování každého zvlášť
3	Anderson C., Keltner D., John O.P.	2003	USA	2003-2004	spíše ano	konvergence	pouze EMOCIONÁLNÍ KONVERGENCE, NIKOLIV osobnostních rysů/emocionální konvergence směrem ke staršímu	vysokoškolské páry/spolubydliči stejného pohlaví/spolubydliči, kteří se neznají-jiného původu (etnika)	3 studie: 1.: heterosexuální páry, výzkum na 1,5 roku, zkoumali, jak se sobě začnou podobat, pomocí dotazníků zjišťovali míru extraverte, svědomitosti, ochoty/sympatčnosti, a otevřenosti k zážitkům. = pouze EMOCIONÁLNÍ KONVERGENCE, NIKOLIV osobnostních rysů; 2. studie: spolubydliči stejného pohlaví studenti 1. a 2. ročníku, EMOCIONÍ KONVERGENCE, přiblížení se staršímu spolubydlicimu. 3. studie : spolubydliči jiného původu, kteří se neznali = emocionální konvergence
4	Apostolou, M.	2007	Velká Británie	2007	x	x	190 společenství - 9 afrických, 16 východoeuroasijských, 19 tichomořských, 85 severoamerických, 47 arktických a subarktických, and 14 jihoamerických	muži i ženy mající potomky	Muži mají větší "právo" na vyběrání potomkova partnera,
5	Apostolou M.	2008	Velká Británie	2007	ANO	preference pro soběpodobnost	částečná homogamie při výběru partnera a snachy/zetě	muži i ženy mající potomky	online dotazník, 305 účastníků, mající potomky, mohou tedy jednat jako rodiče a zároveň i jako "hledáči" partnera pro sebe
6	Blackwell D., Lichter D.	2004	USA	1995 (leden-říjen)	ANO	preference pro soběpodobnost	ve vzdělání, etnická, náboženská	ženy: věk 15-44, 10,847 - 6,483 mehispanšské bělošské etnikum; 2,446 mehispanšské afroamerické etnikum; 1,553 hispanšský původ; and 365 jiné etnikum	

AUTOR článku	ROK V	KDE PROJE	Délka výzkum	POTVRZENÍ	Mechanismy	Testování charakteristí	Vzorek	Poznámka
Bereczkei T., Gyuris P., Kovacs P., & Bernath L.	2002	Maďarsko	2002	ANO	preferencce pro podobnost	Testování charakteristí - podobnost mezi partnery, zároveň efekt imprintingu a podobnost mezi manželkou a tetivni, muži odmítnuti matkou v dětství si vybrali manželku, která nemá s matkou podobné rysy	manželé/partneři a jejich matky, hodnotiteli jsou studenti	Dlouhodobá sexuální averze se rozvíjí, když spolu žijí ve věku 6-8 let = negativní imprinting; "pouze" 52 hodnotitelů - málo?
Blossfeld H.-P.	2009	Německo	2009	ANO	preferencce pro soběpodobnost	ve vzdělání	páry různého věku i povolání (oddání nebo ne, minimálně 2 roky spolu)	Dotazováno asi 3000 respondentů, pomoci rozhovoru, kde byly otevřené a častěji i uzavřené otázky, jak a kdy se poznali, jaký je ideál partneri, jaké bylo setkání s rodiči partnera, jaké či kolik měli společných přátel před prvním setkáním
Burgess E.W., Wallin P.	1943	USA	x	ANO	preferencce pro soběpodobnost	sociální status, náboženská příslušnost, rodinné vztahy, postoj	zasnoubené páry, 20-30 let	
Burleson B. A., Denton W. H.	1992	USA	x	ANO	x	kognitivní i schopnosti,	60 párů	
Caspi A., Herbener E. S.	1993	USA	1953,1954 a 1973,1974; 1970 a 1981; 1970 a 1981	NE	konvergence	osobnostní rysy, fenotypová podobnost	Manželské páry, široké věkové spektrum	velké studie, 1-300 manželských párů, měření ve druhém času už jen 155 párů z těch původních, konvergence nepotvrzena, 2.- 82 párů, také nedospělí ke konvergenci, 3.- 75 párů z Berkeley a 51 z Oaklandu tzn. 126 párů, taky vyvrácena konvergence
Courtioal A., Raymond M., Godelle B., Ferdy J.-B.	2010	Francie	x	ANO	preferencce pro soběpodobnost	ve výšce	jednotlivci - obrázky jako stimuly	Homogamie je přitomna na úrovni preferencí pro obě pohlaví. Výběh partnera je založen na fyzické atraktivitě. Lidé preferují partnery, kteří jsou vyšší než průměr, ale zároveň aby byli nižší/vyšší v určitém rozsahu. Vysoký člověk bude preferovat vyššího partnera (než je průměr/standard), Homogamie jako taková to není, ale ovlivňuje preferenci. Preferencce jsou funkcí hodnotitelovy výšky!
DeBruine L. M.	2004	Kanada	2004	x	x	podobnost způsobí větší vlnimanou atraktivitu	studenti univerzity, hodnocení atraktivitu u soběpodobných tváří,	Výběrte z farek, který obličej je atraktivnější/průměrnější, forma dotazníku s asistencí. Atraktivnější jedinci s stejného pohlaví, kteří jsou soběpodobní.

AUTOR článku	ROK VI	KDE PUBL	UJEDNA VÝZKUM	PUTVIZENÍ H	Mechanismy	restovana charakteristi	Vzorek	Poznámka
16	DeBruine L. M.	2002	Kanada	2002	x	x	dobrovolníci z univerzity, věk 19-25, muži i ženy	Porovnání forek
17	Guttman R., Zohar A.	1987	Jeruzalém	1987	NE	konvergence	manželské páry, manželství trvalo 1-22 let, tedy široké věkové spektrum, páry z Jeruzaléma, náhodně vybrány ze Zlatých stránek, ale jeden z manželů musel mít vysokoškolské vzdělání	On the whole, as was also reported by Price and Vandenberg (1980), these correlations give very similar values and thus furnish no evidence for convergence.
18	Gyuris P., Járjai R., Bereczkei T.	2010	Maďarsko	2009	ANO	preference pro soběpodobnost	mladé páry (studenti), 5 let spolu/šezdané min. 1 rok, a jejich rodiče opačného pohlaví k jednotlivci	
19	Haandriksman K., van Wissen L.J.G., Harmsen C. N.	2008	Nizozemí	2004, 2005	ANO	proximita	manželé, kohabitanti - Nizozemský populační registr (GBA), ACN	sousedství, lidé si svého partnera našli v sousedství v okruhu do 6 km
20	Hendrickx J., Lammers J., Ultee W.	1991	Nizozemí	1938-1983	ANO	preference pro soběpodobnost	páry různého věku i povolání, data z národních průzkumů obyvatel	postupný pokles, připisováno urbanizaci, malý výběr v malých náboženských skupinách
21	Hout M.	1982	USA	zaměstnání v 03/1978	ANO	proximita	manželské páry	Spojeno s místem, kde žijí, největší podíl homogamie je u farmářů.
22	Kalmijn M.	1998	Nizozemí	1998	ANO	Proximita, preference pro soběpodobnost		více výzkumů poskládaných dohromady, prezentace výsledků

AUTOR článku	ROK VĚ	KDE PROBĚ	Délka výzkumu	POTVRZENÍ	Mechanismy	Testovaná charakteristika	Vzorek	Poznámka
Kalmijn M.	1994	Nizozemí	1970, 1980	ANO	preference pro soběpodobnost		manželé min. 2 roky, sezdaní poprvé	Pouze 6% se bere v rámci své skupiny (endogamně)
Kalmijn M., Flap H.	2001	Nizozemí	1995	ANO	proximita	prostarová, ve vzdělání, věková, etnická	manželské páry	školy mají nejvíce systematické účinky: postihují čtyři z pěti typů homogenie, společně rodinné síte a okolí se nezdarí podporovat homogenii a ohledem na třídní původ, vliv prostředí na endogamii třídního původu je slabý.
Katriák T., Kreidl M., Fónadová L.	2006	ČR, Polsko, SR, Maďarsko	1988-2000	ANO	preference pro soběpodobnost	ve vzdělání	novomanželé z let 1988, 1991, 1994, 1997, 2000	ve vzdělání homogenie je nejvyšší v České republice a Maďarsku a je nejvyšší v zemích s vysokou mírou religiozity, zejména v Polsku a na Slovensku. V reakci na přechod od socialismu ke kapitalismu se vzdálenost mezi lidmi s různou úrovní vzdělání nezměnila (ČR, PO), na Slovensku a Maďarsku vznikly značné bariéry.
Klohnem E. C., Mendelsohn	1998	USA	1998	ANO	preference pro soběpodobnost	Osobnostní rysy	Studenti univerzity	36 heterosexuálních párů, které spolu byly minimálně 6 měsíců a ne více než 5 let, dotazníkové šetření, jednotlivci hodnotili své osobnostní charakteristiky, charakteristiky ideálního partnera a toho současného --> pokud jsme spokojeni se svými vlastnostmi, vybíráme si partnera s těmi stejnými, pokud se nám naše vlastnosti nelíbí, vybíráme si partnera komplementárního. Co se týče posuzovaných charakteristik, jedinci svého partnera vyhodili blíže k těm vlastnostem tomu ideálnímu, ačkoli tvrdou ve skutečnosti tak nebylo (podle měření)
Lippa R. A.	2007	celosvětový výzkum, Velká Británie	2005	ANO	preference pro soběpodobnost	atraktivita	462 859 lidí - z toho 255,114 odpovědělo alespoň na jednu otázku	internetový dotazník,
Mare R. D.	2016	USA	1940, 1960, 1970, 1980, 1985-1987	ANO	Proximita, preference pro soběpodobnost	ve vzdělání, socioekonomický status	prvně sezdané páry ve věku 16-34	se zvyšující se dobou od ukončení školní docházky se homogenie snižuje.
Mascie Taylor, C. G. Nicholas	1987	Velká Británie	1958, 1965, 1969, 1974, 1982	ANO	proximita/preference pro soběpodobnost (výška, váha)	věk, vzdělání, sociální status, geografická proximita, výška a váha - v menší míře	Manželské páry, široké spektrum - výběr podle narození dítěte v určité době	